

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Akademia Młodego Ichtiologa

część 4

Skorupiaki

ŻYCIE W WODZIE

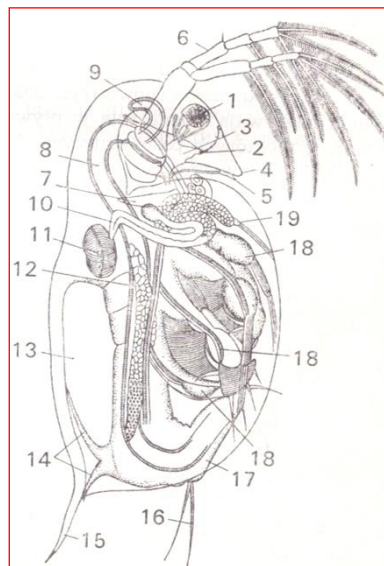
Zachodniopomorski
Uniwersytet Technologiczny
w Szczecinie

Skorupiaki

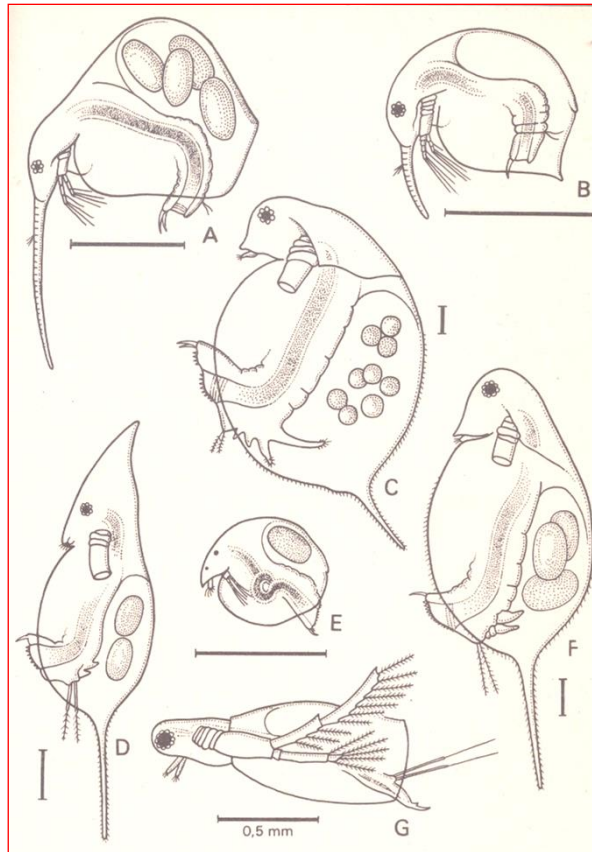
Grupa zwierząt silnie zróżnicowana pod względem budowy, biologii i wielkości. Obejmuje zarówno formy drobne o rozmiarach poniżej 1 mm i organizmy olbrzymie o rozpiętości odnóży do 4 metrów. Mają chitynowy szkielet zewnętrzny. Wzrost ciała wiąże się z linieniem. Mają członowane odnóże. Są rozdzielnopłciowe (albo są samicami albo samcami).

a. Wioślarki

Bardzo niewielkie rozmiary (maksymalnie kilka milimetrów). Przezroczysty, bocznie spłaszczony, pancerzyk przez który prześwitują narządy wewnętrzne. Pływają za pomocą uderzeń czułków II pary. Na głowie znajduje się 1 oko. Ich kształt ciała jest modyfikowany w zależności od temperatury wody. W czasie optymalnych warunków środowiskowych w populacji są wyłącznie samice. Samce pojawiają się w czasie niekorzystnych warunkach środowiskowych (niska temperatura, mała ilość tlenu, wysychanie zbiornika, mała ilość pokarmu). Z zapłodnionych jaj zwanych zimowymi wiosną wylęgają się samice znoszące jaja, z których wylega się następne pokolenie samic.

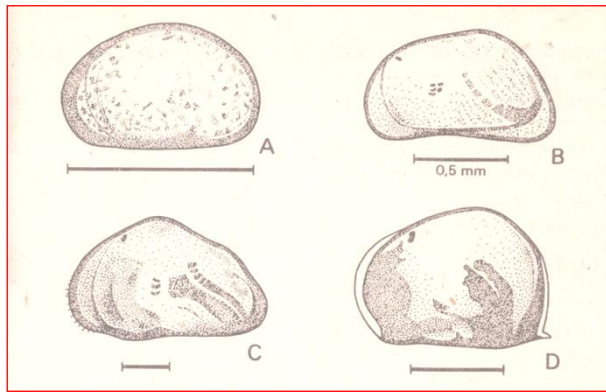
Rozwielitka 1. Oko złożone, 2. Oko naupialne, 3. Mózg, 5. Antenule, 6. Antena, 7. Żuwaczka, 8. Jelito, 9. Wyrastek wątrobowy, 11. Serce, 12. Jajnik, 13. Komora lęgowa, 16. Szczecinki, 17. Odwłok, 18. Odnóże tułowiowe, (za Stańczykowska „Zwierzęta bezkręgowce naszych wód”)

- A. *Bosmina coregoni* (dł. 0,3-1,0 mm, w zbiornikach o różnym stopniu eutrofizacji); B. *Sclerocyclops populi* (0,25-0,6 mm, w zbiornikach o różnym stopniu eutrofizacji), C. *Rozwielitka wielka* (dł. 6 mm, w zbiornikach o różnym stopniu eutrofizacji); D. *rozwielitka chełmiasta* (dł. 0,8-3,0 mm, cyklomorfoza); E. *Chydorus sphaericus* (dł. 0,3-0,5 mm); F. *rozwielitka długokolca* (dł. 1,3-4,0 mm); G. *Diaphanosoma brachyurum* (dł. 1,5 mm, wody stojące) (za Stańczykowska „Zwierzęta bezkręgowce naszych wód”)

b. Małżoraczki

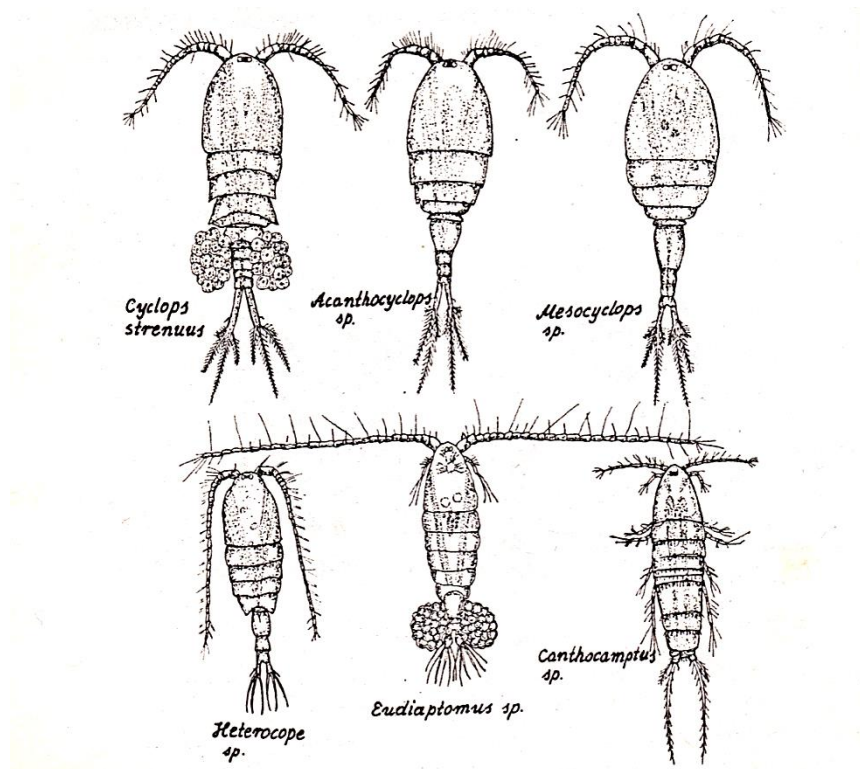
Ciało małżoraczków jest zamknięte w dwuskorupkowym pancerzu połączonym od strony grzbietowej więzadłem. Zazwyczaj mają 7 par odnóży (4 wyrastają z głowy i 3 z tułowia). Ciało zakończone widelkami (furca). Brak narządów oddechowych – wymiana gazowa odbywa się całą powierzchnią ciała (włączając pancerz). Układ nerwowy skondensowany i uproszczony. Oczy złożone lub brak. Oczy naupliusowe (larwalne-proste) również u postaci dorosłych. Rozdzielnopłciowe. Jajorodne. Larwa – pływik. 5-9 stadiów larwalnych

A. *Cyklocypris leavis*; B. *Condona candida*; C. *Cypris pubera*; D. *Notodramas monacha* (za Stańczykowska „Zwierzęta bezkręgowce naszych wód”)

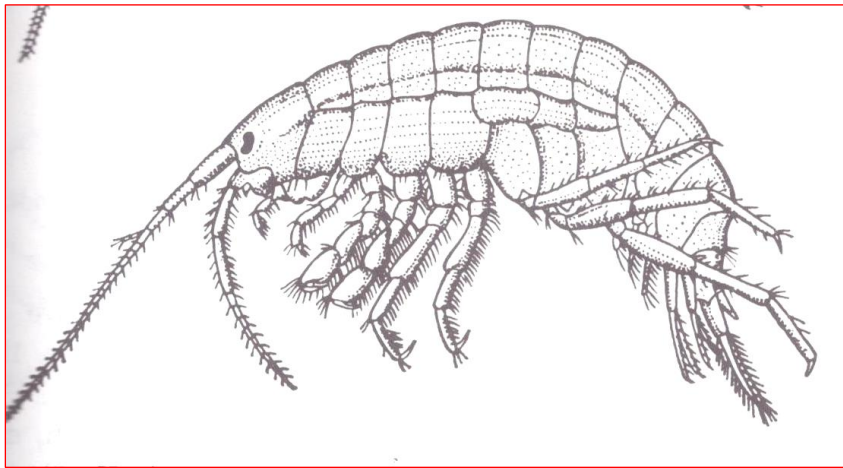
c. Widłonogi

Drobne skorupiaki o wielkości do kilku milimetrów. Część segmentów tułowiowych zrosnięta jest z głową tworząc głowotułów, na którym znajdują się 2 pary czułków (narządy ruchu) i 3 pary odnóży przekształconych w odnóża gębowe. Na nie zrosniętych segmentach tułowia występuje 6 par odnóży. Ostatnia para u samców służy jako narząd kopulacyjny. Na głowie jest 1 naupliusowe oko. Widłonogi są rozdzielnopłciowe. Samice noszą jaja w workach jajowych przyczepionych do segmentu płciowego. W czasie rozwoju występuje 5-6 stadiów larwalnych typu nauplius i 5 stadiów typu kopepodit. Żyją od dwóch do kilku miesięcy.

d. Obunogi

Ciało spłaszczone bocznie i w różnym stopniu łukowato wygięte. Odnóża tułowiowe zróżnicowane na dwie grupy. Odnóża od I do IV pary są krótsze, krępe, skierowane do przodu, natomiast końcowe człony tych odnóży skierowane są ku tyłowi. Odnóża V-VII są smukłe, ustawione do tyłu, ale ich końcowe człony skierowane są do przodu (stąd nazwa).

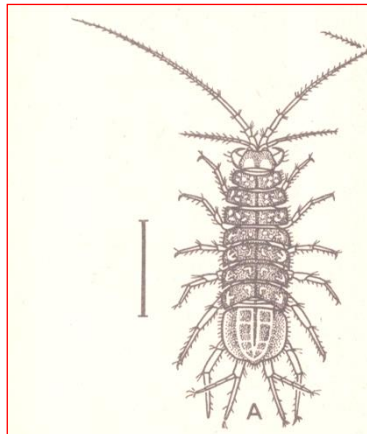
Kiełż zdrojowy

e. Równonogi

Długość ciała nie przekracza kilku centymetrów długości. Nie mają pancerza. Przedstawiciel słodkowodnych to ośliczka pospolita.

Ciało ośliczki jest grzbietobrzusznie spłaszczone, posiadają 7 par odnóży wyrastających z segmentowanego tułowia oraz jedną parę długich i rozwidlonych odnóży. Pierwsza para odnóży jest chwytana. Aparat gębowy typu gryzącego. Na głowie niewielkie, złożone oczy oraz 2 pary czułków, z których jedno są bardzo długie. Odżywia się szczątkami organicznymi. Żyje w wodach stojących i wolno płynących. Duża liczebność wskazuje na duże zasoby materii organicznej.

Ośliczka rozmnaża się przez cały rok. Długość cyklu zależy od temperatury otoczenia i może trwać do 2 miesięcy. Jaja, a potem młode, są noszone przez samice w komorze lęgowej powstałej z wyrostków odnóży tułowiowych. Mała ośliczka opuszczająca komorę ma długość ok. 1 mm. Osobniki urodzone wiosną dojrzewają już jesienią. Rosną skokowo, kilkakrotnie liniejąc. Ośliczki mogą żyć 2 lata.

Ośliczka

f. Raki

Raki należą do typu stawonogi, gromady skorupiaki, rzędu dziesięcionogi. Są zbudowane z głowotułowia i odwłoku. Mają rozwinięty karapaks (grzbietowa część pancerza), przyrośnięty do wszystkich segmentów tułowia, oczy słupkowe. Odwłok jest członowany.

Odnóże pełnią wyspecjalizowane funkcje:

- odnóże krocze (I pary zakończone szczypcami – największe, II i III pary zakończone małymi szczypcami, IV i V pary zakończone pazurkami);
- odnóże kopulacyjne (odnóże odwłokowe I i II pary u samców wykształcone w postaci cewek pełnią funkcje kopulacyjne, u samic I para szczątkowa);
- odnóże pływne (odnóże odwłokowe III, IV i V pary dwugąziste, niewielkie, służące do pływania oraz samicom do przyczepiania się młodych, odnóże odwłokowe VI pary wykształcone w postaci blaszek razem z telsonem tworzą płetwę ogonową).
- Odwłok – u samca odwłok nie szerszy od głowotułowia, u samicy odwrotnie.
- Raki najczęściej raz w roku przechodzą wylinki tzn. zrzucają stary pancerz. Są wtedy bezbronne i dlatego chowają się w kryjówkach.
- Ich naturalni wrogowie to węgorze, okonie, miętusy, sumy, czaple, wydry, norki amerykańskie.

W wodach Polskich spotkać można 4 gatunki raków: 2 gatunki rodzime (rak szlachetny i rak błotny) i dwa introdukowane (rak pręgowaty i rak sygnałowy). Rak szlachetny (*Astacus astacus*) i rak błotny (*Astacus leptodactylus*) są tymi gatunkami rodzimych bezkręgowców, których tempo zanikania w ostatnich dziesięcioleciach jest alarmujące, o czym świadczą dane dotyczące zmian występowania i liczebności tych gatunków w Polsce.

Tab. Charakterystyka raków żyjących w wodach Polski

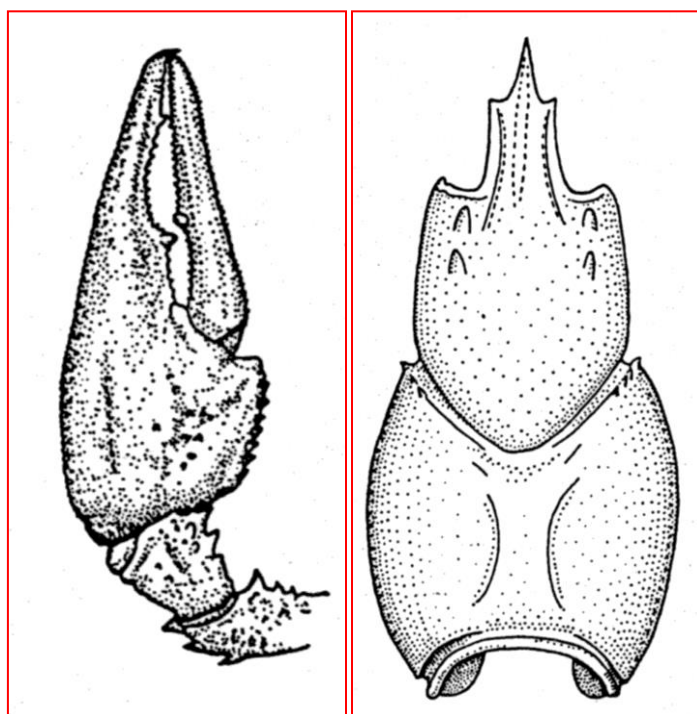
	Rak szlachetny	Rak błotny	Rak pręgowaty	Rak sygnałowy
Czas życia (lata)	ponad 20	25	4 max 5-6	20
Wielkość	Średnio 13 Max 20 cm	Średnio 15 Max 25 cm	Średnio 18 Max 13 cm	Średnio 13 Max 20 cm
masa (g)	200-250	200	do 40	Powyżej 200
odwłok	-	-	-	Ciemnoczerwone poprzeczne pręgi
Barwa szczypiec góra/dół	Brąz/czerwony	Kremowa/biała	Jasnoszara/białopomarańczowa	Brązowa/czerwona z białą plamą
Kształt szczypiec	Masywne, szerokie ze szczeliną	Wąskie, długie, szczelnie zamykające się	Małe, z pomarańczowymi hakami na końcach szczypiec	Masywne, krótkie, szerokie
wiek dojrzewania	2+	2+	1+	2+
częstotliwość parzenia się (miesiące kopulacji)	1x (X/XI)	1x (X/XI)	1x (IX/X lub III/IV)	1x (X/XI)
plodność	90-260 jaj	160-300 jaj	400-600 jaj	200-400
czas embriogenezy	6-7 m-cy	6 m-cy	6 tyg.	4-6 m-cy

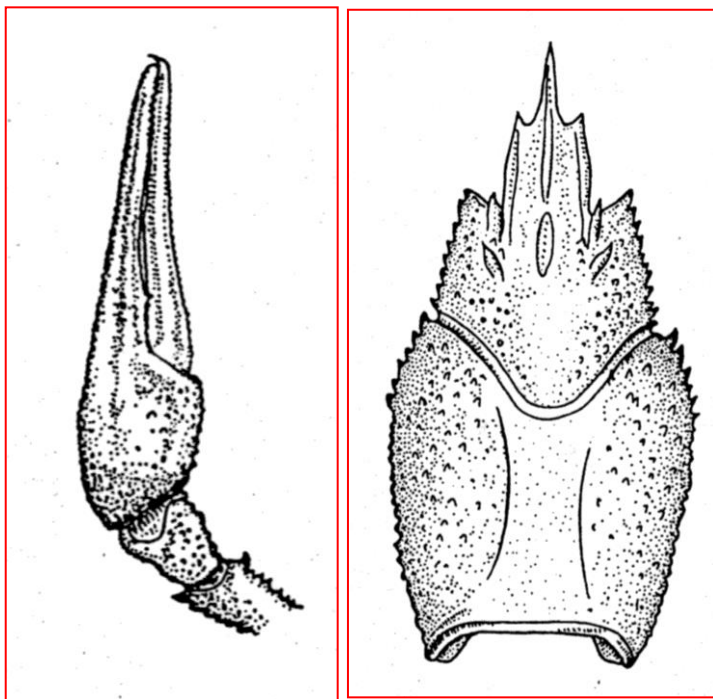
		Bardziej		
	Wody czyste,	odporny	na	
	dobrze	mniej		
	natlenione,	korzystne		
	podłoże	warunki		
	margłowe,	środowiskowe,		
	piaszczyste	jak np.		
	lub	obniżenie się	Duże zdolności	
	kamieniste,	zawartości	adaptacji do	
Wymaganie	Optymalna	tlenu w wodzie	niekorzystnych	Podobne
środowisko-	temperatura	czy też rodzaju	warunków	wymagania jak
we	to 10–12 °C.	podłoża.	środowiskowych	śliski

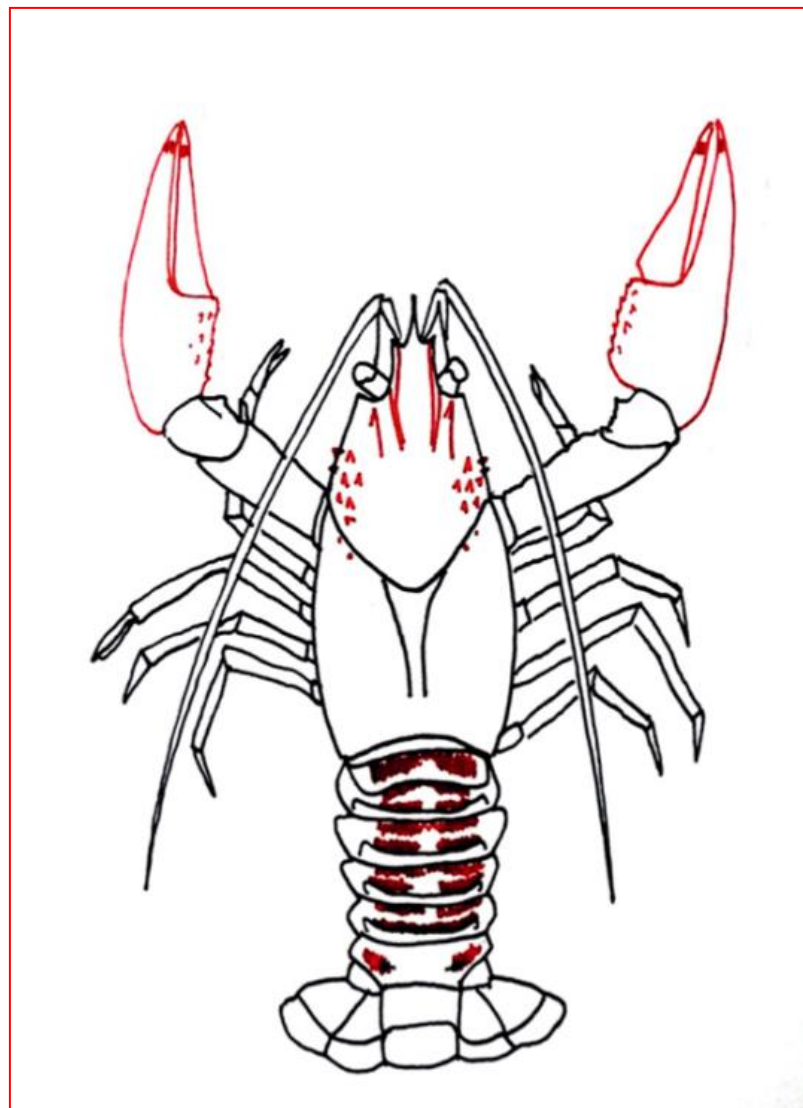
Rak Szlachetny:

Rak błotny:

Rak pręgowany:

Rak sygnałowy:

